Európai Parlament
2019-2024

Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság
Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság

2020/2035(INL)

20.5.2021

JELENTÉSTERVEZET

a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a nemi alapú erőszak elleni küzdelemről és azon belül az online erőszakról
(2020/2035(INL))

Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság
Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság

Előadó: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi

(Kezdeményezés – az eljárási szabályzat 47. cikke)
(Közös bizottsági eljárás – az eljárási szabályzat 58. cikke)

(Az indítvány szerzője: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi)

TARTALOM

Oldal

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY 3

MELLÉKLET AZ ÁLLÁSFOGLALÁSRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNYHOZ: AJÁNLÁSOK A BIZOTTSÁG SZÁMÁRA A NEMI ALAPÚ ERŐSZAK ELLENI KÜZDELEMRŐL ÉS AZON BELÜL AZ ONLINE ERŐSZAKRÓL SZÓLÓ, KÉRT JAVASLAT TARTALMÁVAL KAPCSOLATBAN 7

INDOKOLÁS 10

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a nemi alapú erőszak elleni küzdelemről és azon belül az online erőszakról
(2020/2035(INL))

Az Európai Parlament,

– tekintettel az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkére és 3. cikkének (3) bekezdésére,

– tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikkének (1) bekezdésére és 225. cikkére,

– tekintettel az Európai Unió Alapjogi Chartájára és különösen annak 7., 8., 10., 11., 12., 21., 23., 24., 25., 26. és 47. cikkére,

– tekintettel „Az egyenlőségközpontú Unió: a 2020–2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégia” című, 2020. március 5-i bizottsági közleményre,

– tekintettel „Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégia (2020–2025)” című, 2020. június 24-i bizottsági közleményre,

– tekintettel az Európa Tanácsnak a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményére,

– tekintettel az uniós nemi esélyegyenlőségi stratégiáról szóló, 2021. január 21-i állásfoglalására[1],

– tekintettel az ENSZ emberi jogokkal kapcsolatos jogi eszközeinek rendelkezéseire, különösen a nők jogaira vonatkozókra, valamint a nőkkel szembeni erőszakról szóló egyéb ENSZ-eszközökre,

– tekintettel az ENSZ Közgyűlésének „A nők és lányok elleni erőszak valamennyi formájának megelőzésére és felszámolására irányuló erőfeszítések fokozása” (A/RES/75/161) és „A magánélethez való jog a digitális érában” című, 2020. december 16-i határozataira (A/RES/75/176),

– tekintettel az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának „A nők és lányok elleni erőszak felszámolására irányuló erőfeszítések felgyorsítása: a nők és lányok elleni, a digitális környezetben zajló erőszak megelőzése és az arra való reagálás ” című, 2018. július 2-i határozatára (A/HRC/38/L.6),

– tekintettel az Európai Parlament Kutatószolgálatának (EPRS) „A nemi alapú erőszak elleni küzdelem: Az online erőszak” című tanulmányára (az európai hozzáadott érték értékelése),

– tekintettel a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének a nemek közötti

[1] Elfogadott szövegek, P9_TA(2021)0025.

egyenlőségre vonatkozó mutatójára,

– tekintettel a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvre[2],

– tekintettel eljárási szabályzata 47. és 54. cikkére,

– tekintettel az eljárási szabályzat 58. cikke alapján az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság, valamint a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság által folytatott közös tanácskozásokra,

– tekintettel az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság, valamint a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság jelentésére (A9-0000/2021),

A. mivel a 2020–2025 közötti időszakra szóló uniós nemi esélyegyenlőségi stratégia első célkitűzése a nemi alapú erőszak felszámolására összpontosít, és azt „a társadalmaink előtt álló egyik legnagyobb kihívásnak” minősíti;

B. mivel a nőkkel szembeni erőszak és a nemi alapú erőszak egyéb formái széles körben elterjedtek az Unióban, és azokat a megkülönböztetés szélsőséges formájaként kell értelmezni; mivel a nemi alapú erőszak a hatalom nők és férfiak közötti egyenlőtlen elosztásában, a szexizmusban és a nemi sztereotípiákban gyökerezik, amelyek a férfiak által a nők felett gyakorolt erőfölényhez és a nők megkülönböztetéséhez vezettek;

C. mivel a nők elleni erőszak és a nemi alapú erőszak egymástól eltérő, de egymást nem kizáró megnyilvánulási formákat ölt; mivel az erőszak e különböző formái gyakran összekapcsolódnak és elválaszthatatlanok az offline erőszaktól, mivel megelőzhetik, kísérhetik vagy folytathatják azokat;

D. mivel az online molesztálás (cyber harassment), az online üldözés (cyber stalking), az online megfélemlítés (cyber bullying), a trollkodás, az online gyűlöletbeszéd, az „égetés” (flaming), a személyes adatok jogosulatlan nyilvánosságra hozatala (doxxing) és a képekkel való szexuális visszaélés a nemi alapú online erőszak leggyakoribb típusai közé tartoznak; mivel egyes tagállamok e konkrét formák közül csak néhányra vonatkozóan fogadtak el külön jogszabályokat;

E. mivel annak ellenére, hogy a nemi alapú online erőszak jelenségével kapcsolatban egyre fokozódik a tudatosság, a teljes körű, friss adatok gyűjtésének hiánya, valamint a nemi alapú online erőszak eseteivel kapcsolatos alacsony bejelentési arány megakadályozza elterjedtségének pontos felmérését; mivel a nemi alapú online erőszakkal kapcsolatos jogalkotás európai hozzáadott értékének értékelése szerint az Unióban a nők 4–7%-át molesztálták az interneten az elmúlt 12 hónapban, míg 1–3%-uk vált online üldözés áldozatává;

F. mivel az online erőszak a nőket akár külön-külön, akár egy meghatározott közösség tagjaként is célozhatja; mivel a megkülönböztetés interszekcionális formái

[2] HL L 315., 2012.11.14., 57. o.

súlyosbíthatják a nemi alapú online erőszak következményeit;

G. mivel egyes nőket, például a politikusokat, a közhivatalt betöltőket, az újságírókat, a bloggereket és az emberijog-védőket különösen sújtja a nemi alapú online erőszak, és mivel ez nemcsak lelki sérülést és szenvedést okoz számukra, hanem visszatartja őket a politikai, társadalmi és kulturális életben való digitális részvételtől is;

H. mivel a nemi alapú online erőszak hatással van a mentális egészségre, az alapvető jogok teljes körű gyakorlására, sőt a demokráciára is, és következményekkel jár a társadalomra nézve, például gazdasági hatása is van;

1. hangsúlyozza, hogy a nemi alapú online erőszak az offline nemi alapú erőszak folyománya, és hogy e tény figyelembevétele nélkül egyetlen szakpolitikai alternatíva sem lesz hatékony;

2. üdvözli a 2020–2025 közötti időszakra szóló uniós nemi esélyegyenlőségi stratégiát, amelyet a Bizottság a nők elleni erőszak és a nemi alapú erőszak elleni küzdelem és azok kiváltó okainak kezelése eszközeként terjesztett elő;

3. hangsúlyozza, hogy a Covid19-világjárvány növelte a kapcsolati erőszak és bántalmazás kockázatát, mivel az áldozatok kénytelenek több időt tölteni az elkövetőkkel, és általában jobban el vannak szigetelve a támogató hálózatoktól; felhívja a tagállamokat, hogy az áldozatok védelme és a nemi alapú erőszak bejelentésének megkönnyítése érdekében növeljék a menedékhelyeken, segélyvonalakon és támogató szolgálatokon keresztül nyújtott segítséget;

4. kiemeli a nemi alapú online erőszak transznacionális jellegét, tekintettel az infokommunikációs technológiák alkalmazásának határokon átnyúló dimenziójára;

5. felhívja a tagállamokat, hogy mozdítsák elő a tudatosság növelését, hajtsák végre a nemzeti büntető igazságszolgáltatási jogszabályokat és a nemi alapú online erőszak megelőzésére irányuló konkrét szakpolitikákat és programokat, valamint küzdjenek az ilyen cselekmények elkövetőinek büntetlensége ellen;

6. sürgeti a Bizottságot és a tagállamokat, hogy hozzanak létre megbízható rendszert a nemi alapú erőszakkal, többek között az online erőszakkal kapcsolatos, statisztikailag lebontott és összehasonlítható adatok rendszeres gyűjtésére;

7. megjegyzi, hogy a mentális egészségre hatással lehet többek között az online erőszak által okozott stressz, a koncentrációs problémák, a szorongás, a pánikrohamok, az alacsony önbecsülés, a depresszió, a poszttraumás stressz-zavar, a bizalomhiány és a kontrollvesztés;

8. hangsúlyozza, hogy a nemi alapú online erőszak pszichológiai, társadalmi és gazdasági következményekkel jár;

9. felszólítja a tagállamokat, hogy fordítsanak különös figyelmet a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokhoz tartozó nőkre a nemi alapú online erőszak tekintetében, és dolgozzanak ki e konkrét csoportoknak szánt egyedi támogató szolgáltatásokat és oktatási programokat;

10. sajnálatának ad hangot amiatt, hogy a nemi alapú online erőszak csökkenti a nők nyilvános vitákban való részvételét, ami következésképpen aláássa az Unió demokratikus elveit; sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy ez a „némító hatás” különösen a női aktivistákat, újságírókat és politikusokat éri, és célja, hogy eltántorítsa a nőket a politikai életben és a döntéshozatalban való részvételtől;

11. emlékeztet arra, hogy a nemi sztereotípiák a nemi alapú megkülönböztetés középpontjában állnak, és a nők és lányok IKT- és digitális területre való belépésének egyik fő akadályát képezik; hangsúlyozza, hogy oktatás, figyelemfelkeltő kampányok és a nők ágazati képviseletének előmozdítása révén meg kell szüntetni a nemek közötti szakadékot az IKT-ágazatban;

12. hangsúlyozza, hogy védelmet, támogatást és jóvátételt kell biztosítani a nemi alapú online erőszak áldozatai számára;

13. emlékeztet arra, hogy a Tanácsnak sürgősen le kell zárnia az Európa Tanácsnak a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezménye (a továbbiakban: az isztambuli egyezmény) Unió általi ratifikálását, az egyezményhez való széles körű, korlátozások nélküli csatlakozás alapján, és elő kell mozdítania az egyezmény valamennyi tagállam általi ratifikálását, gyors és megfelelő végrehajtását és érvényesítését; hangsúlyozza, hogy az isztambuli egyezmény a legátfogóbb olyan nemzetközi szerződés, amely a nemi alapú erőszak valamennyi formájának kiváltó okait kezeli; kiemeli, hogy ez a felhívás nem csökkenti a nemi alapú erőszak elleni küzdelemről szóló uniós jogi aktus elfogadására irányuló felhívás jelentőségét, hanem kiegészíti azt;

14. határozottan megerősíti korábban már hangoztatott elkötelezettségét a nemi alapú erőszak elleni küzdelem mellett, valamint amellett, hogy a nemi alapú erőszak felszámolásának legjobb módjaként olyan átfogó irányelvre van szükség, amely kiterjed annak valamennyi formájára;

15. felkéri a Tanácsot, hogy léptessen életbe áthidaló klauzulát egy olyan határozat elfogadásával, amely az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 83. cikke (1) bekezdésének harmadik albekezdése értelmében a nemi alapú erőszakot a különösen súlyos, határokon átnyúló vonatkozású bűncselekményként azonosítja;

16. kéri, hogy a Bizottság az EUMSZ 83. cikke (1) bekezdésének első albekezdése alapján indokolatlan késedelem nélkül nyújtson be a nemi alapú online erőszak leküzdésére irányuló intézkedéseket megállapító jogi aktusra irányuló javaslatot, mely az alábbi mellékletben foglalt ajánlásokat követi; rámutat arra, hogy – ahogyan arra a Parlament korábban már felhívta a figyelmet – ez a javaslat nem áshatja alá a nemi alapú erőszaknak az EUMSZ 83. cikke (1) bekezdésének harmadik albekezdése vagy a nemi alapú erőszakkal kapcsolatos származtatott jogi aktusok szerinti, a határokon átnyúló dimenzióval rendelkező, különösen súlyos bűncselekmények új területeként történő meghatározására irányuló erőfeszítéseket;

17. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást és a mellékelt ajánlásokat a Bizottságnak és a Tanácsnak.

MELLÉKLET AZ ÁLLÁSFOGLALÁSRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNYHOZ: AJÁNLÁSOK A BIZOTTSÁG SZÁMÁRA A NEMI ALAPÚ ERŐSZAK ELLENI KÜZDELEMRŐL ÉS AZON BELÜL AZ ONLINE ERŐSZAKRÓL SZÓLÓ, KÉRT JAVASLAT TARTALMÁVAL KAPCSOLATBAN

1. ajánlás az elfogadandó irányelv céljáról

Az irányelv céljául azt kell kitűzni, hogy állapítson meg minimumszabályokat a nemi alapú online erőszak mint bűncselekmény meghatározására és a kapcsolódó szankciókra vonatkozóan, valamint határozzon meg intézkedéseket az említett bűncselekmények megelőzését célzó tagállami fellépések előmozdítására és támogatására, valamint az áldozatok védelmére, támogatására és kárpótlásának biztosítására.

2. Ajánlás a hatályról és a fogalommeghatározásokról

– Mely bűncselekményekről van szó?

A „számítógépes bűnözés” EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében szereplő fogalma magában foglalhatja az elektronikus hírközlő hálózatok vagy információs rendszerek ellen vagy azok használatával elkövetett bűncselekményeket is, és a nemi alapú online erőszak határokon átnyúló dimenzióval rendelkező súlyos formái az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „számítógépes bűnözés” körébe tartozhatnak.

Emellett a nemi alapú online erőszak megelőzésére és az áldozatok megsegítésére irányuló intézkedéseket az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése alapján lehetne megállapítani, mivel azok az irányelv fő célkitűzéséhez kapcsolódnak.

A hatálynak ki kell terjednie a nők ellen női mivoltuk miatt irányuló vagy őket aránytalanul érintő nemi alapú erőszak bármely, részben vagy egészben az infokommunikációs technológiák – mint például mobiltelefonok és okostelefonok, internet, közösségimédia-platformok vagy e-mailek – használata révén elkövetett, azzal támogatott vagy súlyosbított formájára.

Bár a nemi alapú online bűnözés összes típusát nem lehet bemutatni, ugyanis ez a terület folyamatosan fejlődik és új formák jelennek meg, a következő típusokat meg kell említeni és meg kell határozni:

- **internetes zaklatás** (beleértve az online megfélemlítést, a kifejezetten szexuális tartalommal rendelkező anyagok kéretlen továbbítását, valamint a csoportos zaklatást (mobbingot));
- **online üldözés (cyber stalking)**;
- **IKT-vel kapcsolatos adatvédelmi jogsértések** (beleértve a személyes adatokhoz vagy képekhez, akár intim adatokhoz való, beleegyezés nélküli hozzáférést, azok beleegyezés nélküli megosztását és manipulálását, a képekkel való szexuális visszaélést és a szexuális tartalmú képek beleegyezés nélküli közzétételét, a személyes adatok jogosulatlan nyilvánosságra hozatalát (doxxingot) és a személyazonosság-lopást);
- **távolról történő ellenőrzés vagy megfigyelés** (többek között a mobil eszközökön használt kémalkalmazások segítségével);
- **fenyegetések** (beleértve a közvetlen fenyegetéseket és az erőszakkal való fenyegetést, a

fizikai fenyegetést („extortion”), a szexuális zsarolást („sextortion”), valamint az információk közzétételével való zsarolást („blackmail”));
- **szexista gyűlöletbeszéd** (beleértve az erőszakos tartalmak közzétételét és megosztását, a szexista vagy nemi alapú megjegyzések és sértések használatát, valamint a nők amiatti sértegetését, hogy kifejezésre juttatják véleményüket vagy visszautasítják a szexuális közeledést);
- **öngyilkosságba vagy anorexiába hajszolás és pszichés károkat okozó viselkedés**;
- **számítógépes károkozás** fájlok, programok vagy eszközök tönkretételével, weboldalak és egyéb digitális kommunikációs csatornák elleni támadásokkal;
- **jogellenes hozzáférés** a mobiltelefonon, e-mailben vagy azonnali üzenetküldő alkalmazásokban küldött üzenetekhez vagy a közösségimédia-fiókokhoz;
- bírósági végzéssel elrendelt **kapcsolattartási tilalom megsértése**;
- **közvetlen erőszak.**

– Milyen áldozatokról van szó?

A javaslat személyi hatályának ki kell terjednie a nemi alapú online erőszak valamennyi áldozatára, külön elismerve a megkülönböztetés interszekcionális formáit és a közéletben részt vevő áldozatokat.

3. ajánlás a megelőző intézkedésekről

A tagállamoknak számos intézkedést kell hozniuk a nemi alapú online erőszak megakadályozására:

- a nemi alapú erőszak alapvető okainak kezelését célzó figyelemfelhívó és oktatási programok valamennyi érintett szereplő és érdekelt fél bevonásával, a nemi alapú erőszak általános összefüggésében, a társadalmi és kulturális attitűdök megváltoztatása és a nemi sztereotípiák felszámolása érdekében, előmozdítva mindemellett a felelős magatartást a közösségi médiában, valamint bővítve az internet biztonságos használatával kapcsolatos ismereteket;
- a nemi alapú online erőszakra (és annak okaira, elterjedtségére és hatásaira) irányuló kutatás;
- a digitális oktatás, a digitális jártasság és készségek előmozdítása, többek között az iskolai tantervekben is, a digitális technológiák jobb megértésének és a felhasználók szerepvállalásának növelése, a digitális befogadás javítása, az alapvető jogok tiszteletben tartásának biztosítása, a technológiákhoz való hozzáférés terén a nemek közötti egyenlőtlenségek megszüntetése és a technológiai ágazatban a nemi sokszínűség biztosítása érdekében, különösen az új technológiák fejlesztése során;
- a tagállamok közötti együttműködés fejlesztése az információk, a szakértelem és a bevált gyakorlatok megosztása céljából, különösen az európai bűnmegelőzési hálózaton (EUPCN) keresztül;
- a nemi alapú erőszak megelőzésével foglalkozó civil társadalmi szervezetek támogatása;
- többek között a gyakorló jogászok és a szociális szolgálatoknál és a bűnüldöző szerveknél dolgozó más szakemberek célzott képzésének előmozdítása;
- multidiszciplináris és az érdekelt felekkel folytatott együttműködés a nemi alapú erőszak alapvető jogokkal összhangban történő kezelésére vonatkozó bevált gyakorlatok terén, többek között a technológiai vállalatokkal, a tárhelyszolgáltatókkal

és az illetékes hatóságokkal.

4. ajánlás az áldozatok védelméről, támogatásáról és a nekik nyújtott jóvátételről

A Bizottságnak és a tagállamoknak a következő, áldozatközpontú és interszekcionális megközelítést alkalmazó intézkedéseket kell meghozniuk:

- konkrét képzések előmozdítása a nemi alapú online erőszak áldozataival foglalkozó gyakorló jogászok és szakemberek számára, beleértve a bűnüldöző hatóságokat, a szociális, gyermekgondozó és egészségügyi személyzetet, valamint a bírói kar tagjait; az egész Unióra kiterjedő képzési programok végrehajtása a Jogérvényesülés program, valamint a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében; különös hangsúlyt kell fektetni a másodlagos viktimizációra és annak elkerülésére, a nemi alapú erőszak kettős dimenziójára (online/offline), valamint az interszekcionális megkülönböztetésre;
- az információhoz való hozzáférés megkönnyítése és speciális szolgáltatások kialakítása az internetes erőszak áldozatai számára (segélyvonalak, menedékhelyek);
- az áldozatok által tett bejelentések megkönnyítése, lehetővé téve számukra a védelmi határozathoz való hozzájutást, valamint megfelelő jóvátételi intézkedéseket tartalmazó jogorvoslati mechanizmusok kialakítása;
- együttműködési mechanizmusok kialakítása az érintett szereplők, például az igazságszolgáltatás, az ügyészek, a bűnüldöző szervek, a helyi és regionális hatóságok és a civil társadalmi szervezetek között.

5. ajánlás a nemi alapú online erőszak üldözéséről és bűncselekménnyé nyilvánításáról

Az 1. ajánlásban említett fogalommeghatározás alapján a nemi alapú online erőszak bűncselekménnyé nyilvánítása során a következő kritériumokat kell figyelembe venni:

- a nemi alapú online bűnözés tagállamok által büntetendő formái (a számítástechnikai bűncselekmények korábbi szakaszaira – a felbujtásra, a bűnsegélyre és a kísérletre is kiterjedően);
- minimális és maximális büntetés (szabadságvesztés és pénzbírság);
- határokon átnyúló nyomozás és büntetőeljárás;
- súlyosbító körülmények, a női és lányáldozatok profiljától függően (a nők és lányok sajátos jellemzőinek, sebezhetőségének kihasználása az interneten);
- áldozatközpontú és interszekcionális megközelítés.

6. ajánlás az adatgyűjtésről és a jelentéstételről

A Bizottságnak és a tagállamoknak lebontott és összehasonlítható adatokat kell gyűjteniük és közzétenniük a nemi alapú online erőszakról, különösen a nemi alapú online erőszak különböző formáiról, nemcsak a bűnüldözési jelentések, hanem a nők tapasztalatai alapján is.

A Bizottságnak rendszeresen jelentést kell az Európai Parlament és a Tanács elé terjesztenie, amelyben értékeli, hogy a tagállamok milyen mértékben hoztak intézkedéseket a javasolt irányelv alapján.

INDOKOLÁS

A javaslat háttere és indokolása

A nemi alapú erőszak – mind offline, mind online formában – mélyen, társadalmunk strukturális egyenlőtlenségeiben gyökerezik. Még mindig hallgatás övezi, és továbbra is az emberi jogok egyik legsúlyosabb megsértése. A nemi alapú erőszak továbbra is széles körben elterjedt, és súlyos hatással van az áldozatokra, családjaikra és közösségeikre. A helyzetet tovább súlyosbítják a nemi előítéletek, a sztereotípiák és a történelmileg egyenlőtlen hatalmi viszonyok folyamatos megnyilvánulásai. Az Európa Tanácsnak a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezménye (isztambuli egyezmény) elismeri a nemi alapú erőszak strukturális jellegét. Ezért nem egyetlen, hanem számos – nevezetesen kulturális, jogi, gazdasági és politikai – tényező járul hozzá társadalmunkban a nemi alapú erőszak súlyosbodásához.

Napjaink digitális korában az internet és az IKT gyorsan teremt új szociális digitális tereket, és átalakítja az egyének találkozásait, kommunikációját és interakcióját. Egyre gyakoribbá váltak a nemi alapú erőszak online és IKT-alapú formái, különösen azáltal, hogy a közösségimédia-platformokat és más technikai alkalmazásokat mindennap és mindenütt használjuk. A nők elleni online erőszak a nemi alapú erőszak egyik formája. Az online erőszak magában foglalja az online molesztálást („cyber harassment”), az online üldözést („cyber stalking”), képek nem beleegyezésen alapuló megosztását, a szexista gyűlöletbeszédet és egyéb formákat.

A nemi alapú online erőszak azonban nem az erőszak új formája, hanem az offline nemi alapú erőszak folyománya. Jelentős hatást gyakorol az egyének alapvető jogaira és szabadságaira, méltóságukra és életükre minden szinten, beleértve testi, érzelmi és mentális egészségüket, jólétüket, valamint társadalmi, gazdasági és szakmai fejlődésüket. Az áldozatok a visszaélés hatására nagyobb mértékű szorongást, stresszt, depressziót, traumát, pánikrohamokat, az önbecsülés csökkenését és tehetetlenségérzetet tapasztalnak. Nők bizonyos csoportjai, többek között az emberijog-védők, a politikusok, az újságírók, a bloggerek, az etnikai kisebbségekhez tartozók, a leszbikusok, a biszexuális és transznemű nők, valamint a fogyatékossággal élő nők különösen ki vannak téve az IKT-n keresztüli erőszaknak. Az interszekcionális megközelítés alapvető fontosságú ahhoz, hogy megértsük a nemi alapú online erőszak áldozatait érintő megkülönböztetés egyedi formáit. A valóság azt is mutatja, hogy a nők véleményével és aktív digitális polgárként való részvételével szemben gyakran nemi alapú online erőszak révén lépnek fel, és ez a visszatartó hatás gyakran átgyűrűzik a valóságba.

A Parlament számos állásfoglalásban elismerte a nemi alapú erőszak és a nőkkel szembeni erőszak felszámolásának fontosságát, és jogi és szakpolitikai intézkedésekre szólított fel a jelenség elleni fellépés érdekében. A Parlament alábbi kezdeményezései tükrözik ezt az aggályt:

- az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének az Európai Unió nevében történő megkötéséről szóló tanácsi határozatra irányuló javaslatról szóló, 2017. szeptember 12-i állásfoglalásában a Parlament hangsúlyozta, hogy intézkedéseket kell hozni a nemi alapú internetes erőszak erősödő jelenségének kezelése érdekében, ideértve különösen a fiatal nők és lányok, valamint LMBTI-személyek ellen elkövetett

bántalmazást, zaklatást és megfélemlítést,

- a kiberbűnözés elleni küzdelemről szóló, 2017. október 3-i állásfoglalásában a Parlament hangsúlyozta, hogy a kiberbűnözés fogalmának közös, harmonizált meghatározására van szükség, ideértve a gyermekek online szexuális zaklatása és kizsákmányolása, a kiberzaklatás és a kibertámadás fogalmakat is,

- a szexuális zaklatás és bántalmazás ellen az Unióban folytatott küzdelemről szóló, 2017. október 26-i állásfoglalásában az EP emlékeztetett arra, hogy a szexuális zaklatás elleni küzdelem kulcsfontosságú része az erőszak újonnan – például a kibertérben – megjelenő formái elleni fellépés, és kiemelte, hogy a nők internetes zaklatása, különösen a közösségi médiában, a nők és lányok elleni erőszak más formáinak is táptalaja,

- a nők és lányok szerepvállalásának a digitális ágazaton keresztül történő növeléséről szóló, 2018. április 17-i állásfoglalásában a Parlament emlékeztetett arra, hogy a digitális kommunikációs modellek hozzájárultak a nőkkel szembeni gyűlöletbeszéd és fenyegetések fokozott terjesztéséhez szükséges feltételek kialakulásához, és a jogi keret még mindig nem ismeri el az internetes erőszak különböző formáit. A Parlament ezért fokozott koordinációra szólított fel az EU és a tagállamok között a technológia által elősegített bűncselekmények – például az emberkereskedelem, az online zaklatás és az online üldözés – elleni küzdelem érdekében, és felszólította a tagállamokat, hogy a számítógépes erőszak új formáit építsék be büntető törvénykönyveikbe,

- 2018. április 26-án a FEMM bizottság jelentéstervezetet fogadott el, amelyben intézkedéseket javasol a csoportos zaklatás és a – többek között online – szexuális molesztálás elleni küzdelem érdekében,

- az EU Isztambuli Egyezményhez való csatlakozásáról és a nemi alapú erőszak elleni küzdelmet célzó egyéb intézkedésekről szóló 2019. november 28-i állásfoglalásában,

- az uniós nemi esélyegyenlőségi stratégiáról szóló, 2021. január 21-i állásfoglalásában a Parlament üdvözölte a Bizottság által a nőket és lányokat – különösen aktivistákat, női politikusokat és más közéleti személyiségeket – aránytalan mértékben érintő kibererőszak (többek között online zaklatás, az internetes megfélemlítés és a szexista gyűlöletbeszéd) leküzdésére javasolt konkrét intézkedéseket. Nyomatékosan felszólította továbbá a tagállamokat és az EU-t, hogy a nőkkel szembeni erőszak minden formájának megelőzéséről és az ellene való küzdelemről szóló irányelv keretében fogadjanak el további intézkedéseket, többek között kötelező erejű jogalkotási intézkedéseket az erőszak e formáinak leküzdése érdekében, és hogy a tagállamok kapjanak támogatást az érintett – többek között rendőrségi és igazságszolgáltatási – szervek képzéséhez szükséges eszközök kifejlesztéséhez minden szakaszban, a megelőzéstől és a védelemtől a bűnüldözésig, biztosítva egyúttal az alapvető jogok online védelmét,

- a nemek közötti digitális szakadék megszüntetéséről: a nők digitális gazdaságban való részvételéről szóló, 2021. január 21-i állásfoglalásában,

- „A nők jogai előtt álló kihívásokról Európában: több mint 25 évvel a Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Platform elfogadása után” című, 2021. február 11-i állásfoglalásában a Parlament felhívta a tagállamokat és a Bizottságot, hogy fogadjanak el konkrét intézkedéseket a nőket és lányokat aránytalanul érintő online

erőszak – többek között az online zaklatás, az internetes megfélemlítés és a nőellenes gyűlöletbeszéd – felszámolására.

Jogalap

E jogalkotási kezdeményezés jogalapja az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 83. cikkének (1) bekezdése. Az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében szereplő „számítógépes bűnözés” fogalom magában foglalhatja az elektronikus hírközlő hálózatok vagy információs rendszerek ellen vagy azok használatával elkövetett bűncselekményeket is. A Lisszaboni Szerződés óta a vonatkozó terminológia változott, és a „kiberbűnözés” és a „számítógépes bűnözés” kifejezés már egymással felcserélhető. A nemi alapú online erőszak határokon átnyúló dimenzióval rendelkező súlyos formái az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése szerinti „számítógépes bűnözés” körébe tartozhatnak.
A javaslat azon részei tekintetében, amelyek célja a tagállamok fellépésének előmozdítása és támogatása a bűnmegelőzés, valamint az áldozatok védelmét, támogatását és a nekik jóvátételt biztosító intézkedések terén, az EUMSZ 84. cikke is releváns lehet. Amennyiben azonban az előirányzott megelőző intézkedések az online erőszak bűncselekménnyé nyilvánítása melletti kiegészítésnek tekintendők, nincs szükség külön jogalapra.

A javasolt ajánlások magyarázata

Az állásfoglalás mellékletében foglalt ajánlások a következő elemeket tartalmazzák: az irányelv célja; hatály és fogalommeghatározások; megelőző intézkedések; az áldozatok védelme, támogatása és a nekik nyújtott jóvátétel; a nemi alapú online erőszak üldözése és bűncselekménnyé nyilvánítása, valamint adatgyűjtés és jelentéstétel.
Az irányelv célja, hogy minimumszabályokat állapítson meg a nemi alapú online erőszak bűncselekményének meghatározására és a kapcsolódó szankciókra vonatkozóan, valamint határozzon meg intézkedéseket az említett bűncselekmények megelőzését célzó tagállami fellépések előmozdítására és támogatására, valamint az áldozatok védelmére, támogatására és számukra jóvátétel biztosítására. E kezdeményezés társelőadói úgy vélik, hogy az EU nem rendelkezik jogi kerettel a nemi alapú erőszak – és jelen esetben különösen a nemi alapú online erőszak – elleni küzdelem, továbbá az áldozatok védelme és támogatása számára. Amint azt az állásfoglalás megállapítja, a nemi alapú online erőszaknak több meghatározása létezik, de nemzetközileg elfogadott jogi fogalom nincs. Ezért a hatályra és a fogalommeghatározásokra vonatkozó ajánlás a Bizottságra bízza, hogy javaslatot tegyen egy olyan konkrét fogalommeghatározásra, amely kiterjed a női mivoltuk miatt nők ellen irányuló vagy őket aránytalanul érintő nemi alapú erőszak minden, részben vagy egészben az infokommunikációs technológiák használata révén elkövetett, azzal támogatott vagy súlyosbított formájára. Ez a javaslat az ENSZ nők elleni erőszakkal foglalkozó különleges előadója által az online erőszakról szóló 2018. évi jelentésében használt fogalommeghatározáson alapul.
A javasolt megelőző intézkedések a nemi alapú erőszak – többek között az online erőszak – kiváltó okaihoz kapcsolódnak. Ezért különösen az oktatásra, a figyelemfelkeltésre, a nemi sztereotípiák felszámolására és a kutatás előmozdítására összpontosítanak. Az intézkedések szükségessé teszik továbbá a multidiszciplináris és az érdekelt felek közötti együttműködést, többek között a tárhelyszolgáltatókkal, valamint a technológiai vállalatokkal való együttműködést a nemi alapú online erőszak alapvető jogokkal összhangban történő kezelésére vonatkozó bevált gyakorlatok terén.

A nemi alapú online erőszak áldozatainak védelme és támogatása érdekében a javaslat először is megállapítja, hogy az áldozatok mely kategóriáit kell figyelembe venni. A cél a lehető legátfogóbb kör meghatározása, figyelembe véve az interszekcionalitást és az áldozatok sajátos szükségleteit. Ezt követően a javaslat több intézkedést tartalmaz az áldozatok védelmének és támogatásának végrehajtására. Különös hangsúlyt fordít a bejelentések arányának javítására és azok megkönnyítésére, valamint a másodlagos viktimizáció elkerülésére. E cél eléréséhez elengedhetetlen a gyakorló jogászok és az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek képzése.
Ezen intézkedések mellett konkrét támogató szolgáltatásokat kell bevezetni vagy a meglévőket úgy bővíteni, hogy azok a nemi alapú online erőszak áldozataira is kiterjedjenek (segélyvonalak, menedékhelyek).
A jogalkotási kezdeményezés egy másik eleme a büntetőjoggal és a nemi alapú online erőszak üldözésével kapcsolatos. Az EU-nak el kell tudnia fogadni minimumszabályokat a nemi alapú online erőszak üldözésének biztosítása érdekében. A mellékletben foglalt ajánlás nem határozza meg az összes lehetséges bűncselekményt és súlyosbító tényezőt, mivel a digitális technológiák gyors fejlődése az internetes erőszak új formáit hozhatja létre. A Bizottság számára egy sor kritériumot határoz meg e bűncselekmények meghatározásához.
A társelőadók mindazonáltal úgy vélik, hogy a nemi alapú online erőszak összefüggésében a bűncselekmények listájának összeállításakor a következő magatartásokat kell figyelembe venni:

- **internetes zaklatás** (beleértve az online megfélemlítést, a kifejezetten szexuális tartalommal rendelkező anyagok kéretlen továbbítását, valamint a csoportos zaklatást (mobbingot)),
- **online üldözés (cyber stalking),**
- **IKT-vel kapcsolatos adatvédelmi jogsértések** (beleértve a személyes adatokhoz vagy képekhez, akár intim adatokhoz való, beleegyezés nélküli hozzáférést, azok beleegyezés nélküli megosztását és manipulálását, a képekkel való szexuális visszaélést és a szexuális tartalmú képek beleegyezés nélküli közzétételét, a személyes adatok jogosulatlan nyilvánosságra hozatalát (doxxingot) és a személyazonosság-lopást),
- **távolról történő ellenőrzés vagy megfigyelés** (többek között a mobil eszközökön használt kémalkalmazások segítségével),
- **fenyegetések** (beleértve a közvetlen fenyegetéseket és az erőszakkal való fenyegetést, a fizikai fenyegetést („extortion”), a szexuális zsarolást („sextortion”), valamint az információk közzétételével való zsarolást („blackmail”));
- **szexista gyűlöletbeszéd** (beleértve az erőszakos tartalmak közzétételét és megosztását, a szexista és/vagy nemi alapú megjegyzések és sértések használatát, valamint a nők amiatti sértegetését, hogy kifejezésre juttatják véleményüket vagy visszautasítják a szexuális közeledést),
- **öngyilkosságba** vagy anorexiába hajszolás és pszichés károkat okozó viselkedés,
- **számítógépes károkozás** fájlok, programok vagy eszközök tönkretételével, weboldalak és egyéb digitális kommunikációs csatornák elleni támadásokkal,
- **jogellenes hozzáférés** a mobiltelefonon, e-mailben vagy azonnali üzenetküldő

alkalmazásokban küldött üzenetekhez vagy a közösségimédia-fiókokhoz,

- bírósági határozattal elrendelt kapcsolattartási tilalom megsértése,
- **közvetlen erőszak**.

Végezetül a kezdeményezés hangsúlyozza, hogy egyértelmű stratégiára van szükség az érintett hatóságoktól származó, lebontott és összehasonlítható adatok gyűjtésére és a jelentéstételre vonatkozóan. Ha az EU megfelelő kerettel kíván rendelkezni a nemi alapú erőszak – többek között az online erőszak – vagy általánosságban a nők elleni erőszak leküzdésére, lehetővé kell tenni számára, hogy adatokat gyűjtsön és tegyen közzé a nemi alapú online erőszak különböző formáiról. A tagállamok által benyújtott adatokkal együtt a Bizottságnak rendszeresen jelentést kell az Európai Parlament és a Tanács elé terjesztenie az irányelv végrehajtásáról, beleértve az irányelv javítását célzó lehetséges intézkedéseket/módosításokat is.

Következtetés

A nemi alapú erőszakot – ideértve az online erőszakot is – továbbra is különböző társadalmi kihívások fokozzák, amint azt a Covid19-járvánnyal kapcsolatos válság során a közelmúltban láthattuk, és hiányzik az ahhoz szükséges politikai akarat, hogy azt prioritásként kezeljék. A nemek közötti egyenlőség megvalósítása azt jelenti, hogy felszámoljuk a nemi alapú erőszak valamennyi formáját, és elhárítjuk az akadályokat, amelyek gátolják a nőket jogaik teljes körű érvényesítésében. A tagállamokban sokféle megközelítés létezik a nemi alapú online erőszak kezelésére. A harmonizált fogalommeghatározás és a közös megközelítés hiánya mellett további problémák és kihívások is felmerülnek: alacsony bejelentési arány, korlátozott állami és bűnüldözési tudatosság, az áldozatok nem megfelelő támogatása, valamint a jelenséggel kapcsolatos kutatás és ismeretek korlátozottsága. Ezért annak érdekében, hogy új lendületet adjunk a nemi alapú – mind offline, mind online – erőszak felszámolásának, készen kell állnunk a nemi alapú erőszak mögöttes okainak, az azt elősegítő rendszereknek és az azt súlyosbító tényezőknek a megvizsgálására. A nemi alapú erőszak valamennyi típusának kiváltó okai azonosak, ezért olyan jogszabályokra és szakpolitikákra van szükségünk, amelyek ezeket holisztikusan kezelik. Egyelőre az isztambuli egyezmény a legátfogóbb nemzetközi szerződés, amely jogi keretet hoz létre a nőknek és lányoknak az erőszak minden formájával szemben történő védelmére, és a velük szembeni erőszak megelőzésére, üldözésére és megszüntetésére. Bár az egyezmény ratifikálása a Tanácsban még mindig akadályokba ütközik, az EU nem várhat, mivel a nemi alapú erőszak nap mint nap új áldozatokat követel. A javasolt jogalkotási kezdeményezés célja, hogy szembeszálljon ezzel a jelenséggel. Holisztikus megközelítést alkalmaz bizonyos magatartások bűncselekménnyé nyilvánítása, valamint e magatartások áldozatainak támogatása és védelme érdekében.